

Έθιμα Λαζάρου ανά την Ελλάδα: Κάλαντα, Λαζαρίνες και «Λαζαράκια»

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτο: [diaforetiko.gr](#)

Το Σάββατο του Λαζάρου θεωρείται μέρα του θανάτου και της ζωής.

Σε κάποια χωριά μάλιστα οι αγρότες δεν μαζεύουν τη σοδιά τους γιατί φοβούνται ότι οι καρποί της γης φέρουν τον θάνατο μέσα τους. Ο Λάζαρος είναι μια μορφή που εμπνέει σεβασμό στον ελληνικό λαό. Παλιότερα οι εκδηλώσεις εορτασμού ήταν πολλές και ποικίλες, ωστόσο σήμερα έχουν λησμονηθεί ως επί το πλείστον. Για παράδειγμα τα κάλαντα του Λαζάρου τραγουδιούνται σε ελάχιστες περιοχές, ενώ παλιότερα ήταν από τα πιο ζωντανά έθιμα και έδιναν ιδιαίτερο τόνο στις μικρές κοινωνίες.

Τα κάλαντα του Λαζάρου ήταν αποκλειστικά σχεδόν γυναικεία και τα τραγουδούσαν κοπέλες διαφόρων ηλικιών ακόμα και κορίτσια τις παντρειάς που ονομάζονταν “Λαζαρίνες”.

Την παραμονή της γιορτής, οι Λαζαρίνες ξεχύνονταν στα χωράφια έξω από τα χωριά για να μαζέψουν λουλούδια που με αυτά θα στόλιζαν το καλαθάκι τους την άλλη μέρα ντυμένες με τοπικές ενδυμασίες φορώντας ειδική στολή.

Γύριζαν από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας το Λάζαρο και εισέπρατταν μικρό φιλοδώρημα, χρήματα, αυγά, φρούτα ή άλλα φαγώσιμα.

Σε πολύ λίγες περιοχές της χώρας τραγουδιούνται σήμερα τα Λαζαριάτικα κάλαντα. Τα λόγια του τραγουδιού άλλοτε αναφέρονται στην ανάσταση του Λαζάρου και είναι συνήθως μέτρια στιχουργήματα και άλλοτε πάλι αποτελούν παινέματα προσώπων που αγγίζουν τα όρια υψηλής ποιητικής δημιουργίας.

Τα έθιμα του Λαζάρου στα χρόνια της σκλαβιάς είχαν κοινωνική σκοπιμότητα.

Στις γυναίκες και ιδίως στα νέα κορίτσια που δεν έβγαιναν συχνά έξω από το σπίτι επειδή τα ήθη της εποχής και ο φόβος της αρπαγής τους από τους Τούρκους τις περιόριζαν, δίνονταν κάποιες ελευθερίες: γίνονταν αλληλογνωριμίες και νυφοδιαλέγματα και σε λίγο καιρό ακολουθούσαν τα προξενιά, τα αρραβωνιάσματα και οι γάμοι.

Έθιμα από διαφορετικά μέρη της Ελλάδας

Ο λαός γιορτάζει την πρώτη Λαμπρή, την “Έγερση” του φίλου του Χριστού, του “αγέλαστου” Λάζαρου.

Ο φόβος και ο τρόμος για όσα γνώρισε στον άλλο κόσμο άφησαν τόσο βαθιά σημάδια στην ψυχή του Λάζαρου που, λέει η παράδοση, μετά την Ανάσταση του δε γέλασε παρά μόνο μια φορά.

Είδε κάποιον χωρικό στο παζάρι να κλέβει μια στάμνα και να φεύγει κρυφά.

“Βρε τον ταλαίπωρο, είπε. Για ιδές τον πώς φεύγει με το κλεμμένο σταμνί.

Ξεχνάει ότι κι αυτός είναι ένα κομμάτι χώμα, όπως και το σταμνί. Το ‘να χώμα κλέβει τ’ άλλο. Μα δεν είναι να γελούν οι πικραμένοι;” και χαμογέλασε.

Στα περισσότερα μέρη της Ελλάδας για να απεικονίσουν την Ανάσταση του Λάζαρου, να συμβολίσουν δηλαδή τη Νίκη του Χριστού απέναντι στο θάνατο, αλλά παράλληλα και για να υποδηλώσουν την ανάσταση της φύσης, έφτιαχναν ένα

ομοίωμα του Λάζαρου. Την παραμονή της γιορτής ή, σε πολλά μέρη, ανήμερα την “πρώτη Λαμπρή”, τα παιδιά, κρατώντας το “Λάζαρο”, έκαναν τους αγερμούς τους. Γύριζαν στα σπίτια και τραγουδούσαν τα “λαζαρικά”, για να διηγηθούν την ιστορία του αναστημένου φίλου του Χριστού και να πουν παινέματα στους νοικοκυραίους. Στην Ήπειρο μάλιστα, στις κτηνοτροφικές περιοχές, χτύπαγαν ταυτόχρονα και μεγαλοκούδουνα.

Σήμεραν έρχεται ο Χριστός
ο επουράνιος θεός.
Εν τη πόλει Βηθανία
Μάρθα κλάει και Μαρία.
Λάζαρο τον αδελφό της
τον γλυκύ και καρδιακόν της.
Τον μοιρολογούν και λένε
τον μοιρολογούν και κλαίνε.
Τρεις ημέρες τον θρηνούσαν
και τον εμοιρολογούσαν
Και τη μέρα την Τετάρτη
κίνησε ο Χριστός για να ‘ρθει.
Τότε εβγήκε η Μαρία
έξω από τη Βηθανία
και εμπρός του γονατίζει
και τα πόδια του φιλεί.
-Αν εδώ ήσουν, Χριστέ μου
δεν θα πέθαιν’ ο αδελφός μου.
Μα και πάλιν εγώ πιστεύω
και καλότατα ηξεύρω
ότι δύνασαι αν θελήσεις
και νεκρούς να αναστήσεις.
Τότε ο Χριστός δακρύζει
και τον Άδη φοβερίζει!
Δεύρο έξω Λάζαρέ μου
φίλε και αγαπητέ μου.
Παρευθύς επελυτρώθη
ανεστήθη κι εσηκώθη
Τότε τον Θεόν δοξάζουν
και τον Λάζαρο εξετάζουν.
Πες μας, Λάζαρε, τι είδες
εις τον Άδην από πής;
Είδα φόβους, είδα τρόμους,

είδα βάσανα και πόνους,
Δώστε μου νερό λιγάκι
να ξεπλύνω το φαρμάκι
της καρδιάς και των χειλέων
και μην μ' ερωτάτε πλέον.
Του χρόνου πάλι να 'ρθουμε,
με υγεία να σας βρούμε,
και ο νοικοκύρης του σπιτιού
χρόνια πολλά να ζήσει,
να ζήσει χρόνια εκατό
και να τα ξεπεράσει.

Αυτό είναι τα κάλαντα-τραγούδι του Λάζαρου, που θα θυμούνται σίγουρα οι πιο μεγάλοι και οι πιο νέοι δεν θα έχουν ξενακούσει ποτέ...ξεχασμένο και αυτό με πολλά άλλα δυστυχώς...

Τα “λαζαρικά” από τόπο σε τόπο έχουν πολλές παραλλαγές.

Στη Στερεά Ελλάδα, τη Μακεδονία και τη Θράκη στο έθιμο έπαιρναν μέρος μόνο κορίτσια, οι “Λαζαρίνες” ή “Λαζαρίτσες”, έτσι έβρισκαν την ευκαιρία να γίνουν γνωστές και σαν υποψήφιες νύφες.

Για “Λάζαρο” βαστούσαν έναν ξύλινο κόπανο για τα ρούχα, τυλιγμένο με παρδαλά κομμάτια από πανιά, ίδιο μωρό. Σε άλλα μέρη πάλι έντυναν με χτυπητά πολύχρωμα υφάσματα μια ρόκα, μια κούκλα, έναν καλαμένιο σταυρό και τα στόλιζαν με κορδέλες και λουλούδια. Στη Σκύρο έπαιρναν την τρυπητή κουτάλα, “τη σιδεροχουλιάρα”. Έβαζαν σε κάθε τρύπα και από ένα άσπροπούλι -άσπρη μαργαρίτα- ένα κόκκινο γαρίφαλο για στόμα και σχημάτιζαν το πρόσωπο. Έδεναν σταυρωτά πάνω στην κουτάλα ένα ξύλο, για να κάνουν τα χέρια, της φορούσαν και ένα πουκαμισάκι ή ένα μωρουδίστικο ρούχο και ο “Λάζαρος” ήταν έτοιμος.

Γύριζαν τα παιδιά από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας και οι νοικοκυρές τους έδιναν αυγά, λεφτά ή ό,τι άλλο είχαν. Πάντα όλοι κάτι έβρισκαν να δώσουν. Κι όταν θέλαν για κάποιον να πούνε πως ήταν τσιγκούνης έλεγαν: “Ποτέ του αυγό δεν έδωσε, ούτε τ' αγίου Λαζάρου!” Στα Τρίκαλα τα αυγά που συγκέντρωναν οι Λαζαρίνες, οι μητέρες τους τα έβαφαν κόκκινα και τα κρατούσαν σε ξεχωριστό μέρος. Όταν ήθελαν να περιποιηθούν έναν επισκέπτη από αυτά τα αυγά του έδιναν, του Λαζάρου.

Σε μερικά μέρη τη θέση του “Λάζαρου” έπαιρνε ένα καλάθι στολισμένο με λουλούδια και με πολύχρωμες κορδέλες. Στην Κρήτη έκαναν έναν ξύλινο σταυρό

και τον στόλιζαν με ορμαθούς από λεμονανθούς και αγριόχορτα με κόκκινα λουλούδια, τις μαχαιρίτσες. Στην Κύπρο συναντάμε το έθιμο της αναπαράστασης, στην αρχαιότερη μορφή του. Ο θεός πεθαίνει στην ακμή της νιότης του και αμέσως ανασταίνεται, όπως ο Άδωνης στους αρχαίους Έλληνες. Έντυναν ένα παιδί με κίτρινα λουλούδια, έτσι ώστε ούτε το πρόσωπο του δε φαινόταν. Σε κάθε σπίτι που πήγαιναν, όταν άρχιζαν τα άλλα παιδιά να τραγουδούν, ξάπλωνε και υποκρινόταν το νεκρό, όταν όμως έλεγαν το “Λάζαρε δεύρο έξω” σηκωνόταν.

Το ίδιο έθιμο συναντάμε και στην Κω. Το παιδί που αναπαριστούσε το Λάζαρο, τυλιγμένο σε ένα σεντόνι, ήταν και αυτό στολισμένο με κίτρινα λουλούδια. Αμοιβή της παρέας για την αναπαράσταση τα αυγά για το δάσκαλο. Τα πιο μεγάλα παιδιά, οι “πρωτόσχολοι”, έπαιρναν την εικόνα του Λάζαρου, την έβαζαν πάνω σε μια ειδική κατασκευή που στόλιζαν με δεντρολίβανο -ήταν, λέει, η Βηθανία, η πατρίδα του- και γύριζαν στις στάνες. Οι βοσκοί τους φίλευαν αυγά, τυριά και μυζήθρες για τις λαμπρόπιτες.

Για την ψυχή του Λάζαρου οι γυναίκες ζύμωναν ανήμερα το πρωί ειδικά κουλούρια, τους “λαζάρηδες”, τα “λαζαρούδια” ή και “λαζαράκια”. “Λάζαρο αν δεν πλάσεις, ψωμί δεν θα χορτάσεις” έλεγαν, μια και ο αναστημένος φίλος του Χριστού πίστευαν πως είχε παραγγείλει: “Όποιος ζυμώσει και δε με πλάσει, το φαρμάκι μου να πάρει...”

Στα “λαζαράκια” έδιναν το σχήμα ανθρώπου σπαργανωμένου, όπως ακριβώς παριστάνεται ο Λάζαρος στις εικόνες. Όσα παιδιά είχε η οικογένεια τόσους “λαζάρηδες” έπλαθαν και στη θέση των ματιών έβαζαν δυο γαρίφαλα. Στην Κω οι αρραβωνιασμένες θα έφτιαχναν ένα λαζαράκι σε μέγεθος μικρού παιδιού, γεμισμένο με χίλια δυο καλούδια και κεντημένο σχεδόν σαν τις κουλούρες του γάμου, για να το στείλουν στο γαμπρό. Τα “λαζαρούδια” πολλές νοικοκυρές τα γέμιζαν με αλεσμένα καρύδια, αμύγδαλα, σύκα, σταφίδες, μέλι, πρόσθεταν πολλά μυρωδικά και τα παιδιά ξετρελαίνονταν να τα τρώνε ζεστά.

Υλικά

440 γρ. αλεύρι γ.ο.χ.

1 φακελάκι ξερή μαγιά

225 γρ. ζάχαρη κρυσταλλική

110 γρ. ελαιόλαδο

120 γρ. κανελόζουμο (βρασμένο νερό με 1 ξύλο κανέλας)

1/2 κ. γλ. αλάτι

3 κ. σ. σταφίδες ξανθές

3 κ. σ. καρύδι τριμμένο

1/2 σφηνάκι κονιάκ

2 κ. σ. κανέλα ή σμυρνιό

Εκτέλεση

Φτιάχνουμε το κανελόζουμο και το αφήνουμε να χλιάνει.

Μέσα σε αυτό διαλύουμε τη μαγιά.

Σε ένα μπωλ ρίχνουμε το αλεύρι με το αλάτι κοσκινισμένα, κάνουμε λακουβίτσα και τοποθετούμε τα υπόλοιπα υλικά και ζυμώνουμε μέχρι να έχουμε μία μαλακή ζύμη που να ξεκολλάει από τα χέρια μας. Γίνεται αμέσως γιατί τη βοηθάει το ελαιόλαδο.

Αφήνω σκεπασμένο το μπωλ σε ζεστό μέρος να φουσκώσει η ζύμη μου για περίπου 2 ώρες και μετά πλάθω ανθρωπάκια με τα χεράκια τους, μπήγω τα γαρύφαλλα για ματάκια, στόμα και στα χέρια τους και τα αφήνω να ξεκουραστούν και αυτά για καμιά ώρα περίπου, σε αντικολλητικό χαρτί στη λαμαρίνα του φούρνου μέσα σε προθερμασμένο φούρνο στους 50 βαθμούς.

Τα τοποθετώ με σχετική απόσταση μεταξύ τους γιατί απλώνουν λίγο.

Ψήνω στους 180 βαθμούς για 20 λεπτά στις αντιστάσεις σε μεσαία σχάρα.

Αποσύρω από το φούρνο και τα αφήνω να σταθούν για να σφίξουν λίγο.

Η δοσολογία αυτή βγάζει 10 λαζαράκια, όπως τα έπλασα εγώ. Επειδή όμως όπως είπαμε απλώνουν και δεν με ικανοποίησε το πλάτος τους εσείς φροντίστε να πλάσετε σωματάκι σε πλάτος 3 εκατοστών. Θα σας βγουν μερικά παραπάνω αλλά θα είναι πιο όμορφα.

Επίσης έχετε υπόψη σας ότι μπορείτε να τα κάνετε με όποια κουλουρένια ζύμη αρέσει σε εσάς. Το σκεπτικό είναι να έχουν χεράκια σταυρωμένα και γαρυφαλλάκι. Άλλοι τα φτιάχνουν με ποδαράκια.

Φωτο:patrastimes.gr

Καλό Πάσχα σε όλους με υγεία και χαρά!

Πηγές: pneumatiko.wordpress.com & newsbomb.gr